log (?) coffin were discovered in only one burial (36).

Like in the previously excavated part of the cemetery, many of the individuals in area 4 were interred with their heads to the SE (120–150°; six burials), E (80–100°; four burials), and S (155–200°; three burials) with only one each to the SW (230°), W (260°), and NW (300°).

The individuals were buried with abundant grave goods. No burial without any was found. The most frequently encountered grave goods (Figs. 3, 8) in the burials of both sexes were knives, sherds of household pottery, belt buckles, and loops. More ornaments (earrings, temple ornaments, rings, and a penannular brooch) were found in female burials. Fire strikers were a more characteristic grave good for male burials; a spearhead and two axes were also found (Fig. 8). Bird bones (domestic chicken and in one, goose) were found in three burials. The horse teeth discovered in two burials were perhaps equestrian symbols.

Chance finds (Fig. 9) from destroyed burials, including an imported slate spindle whorl, a bronze ring with a widened bezel with overlapping terminals, a six-petal ring and an eight-pointed star-shaped iron decorations were found on the cemetery's grounds. A cast tin openwork pendant with zoomorphic designs, i.e. a swastika made of four serpents, was an exceptional find.

The cemetery's chronology is the late 14th – early 16th centuries. The fairly wealthy and martial community that left it lived in the period of the spread of Christianity, but tenacious old customs were still retained in the funeral rites.

Manvydas Vitkūnas

Paūdronių senkapis

2013 m. KPD vykdė programą „Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimas, aktualizavimas ir populiarinimas, valstybės kalbos apsauga". Vienas iš šios programos tikslų – patikslinti nekilnojamųjų kultūros vertybių vertingąsias savybes bei jų teritorijų ribas. Programos įgyvendinimo metu KPD užsakė atlikti archeologinius žvalgomuosius tyrimus 13 įvairiose Lietuvos vietose esančių archeologinių paminklų teritorijose. Viena iš šių saugomų vertybių yra Paūdronių senkapis (Šalčininkų r., Turgelių sen.), esantis Paūdronių kaimo R pakraštyje, 500 m į PV nuo Lietuvos Respublikos valstybės sienos su Baltarusijos Respublika.

Paūdronių senkapis atrastas 2012 m. Remiantis tais pačiais metais vykdytų detaliųjų archeologinių tyrimų duomenimis (*ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 212–219), senkapis buvo įtrauktas į NKVR, nustatytos saugomos teritorijos ribos. Tačiau reali senkapio teritorija žinoma tik apytiksliai. Vienintelė aiški riba yra senkapio ŠR pusėje, kur laidojimo paminklas yra visiškai sunaikintas čia eksploatuojant smėlio ir žvyro karjerą. Paveldosauginiu požiūriu itin svarbūs yra tolesni senkapio tyrimai, siekiant nustatyti tikslias senkapio ribas. Tai ypač aktualu, kalbant apie senkapio V ir ŠV pakraščius, kur dalis senkapio patenka į privatų Paūdronių kaimo gyventojos Jadvygos Buinovskajos sklypą. Žemė čia ariama, sėjamos ir sodinamos žemės ūkio kultūros (2012 m. vykdytų tyrimų metu vienas kapas (35), esantis valstybinės ir privačios žemės sklypų paribyje, buvo aptiktas po bulvių vagomis). Senkapio ribos P ir PR pusėje taip pat neaiškios, tačiau čia, valstybinėje žemėje, žemės ūkio veikla nėra vykdoma, todėl

čia esantiems kapams sunaikinimo pavojaus nėra.

2013 m. Paūdronių senkapio teritorijoje, J. Buinovskajai priklausančiame žemės sklype buvo atlikti žvalgomieji tyrimai. Ištirtos 4 perkasos (41,54 m^2 plotas). Perkasų numeracija yra tęstinė (4–7; perkasos 1–3 buvo ištirtos 2012 m.). Perkasos 4, 5 ir 6 tirtos suartame lauke į V nuo 2012 m. tirtos perkasos 1, perkasa 7 – pievoje, į Š nuo 2012 m. tirtos perkasos 1.

Perkasoje 4 (11,54 m^2) rasti du griautiniai kapai. Visame perkasos plote žemė nuo paviršiaus iki maždaug 30 cm gylio buvo perarta. Dirbant žemę susidaręs pilkas humusingo priesmėlio sluoksnis. Perkasos R dalyje 30–42 cm gylyje fiksuotas permaišytas įžeminio žvyringo smėlio ir humusingo priesmėlio sluoksnis. 37 cm gylyje atidengti žmogaus kojūgalio kaulai. Atsižvelgiant į tai, kad į perkasą pateko tik nedidelė kapo dalis, nuspręsta šio kapo nepreparuoti. Numeris netirtam kapui nesuteiktas. Perkasos ŠR sienelėje 34 cm gylyje atidengta kaukolė. Šis kapas taip pat nepreparuotas, numeris jam nesuteiktas. 2015 m. planuojama tęsti Paūdronių senkapio tyrimus, kurių metu abu aptikti kapai bus ištirti. 30–45 cm gylyje visame perkasos plote pasiektas įžemis – žvyringas smėlis, į kurį buvo įkasti du kapai 37 ir 38.

1 pav. Kapas 37. M. Vitkūno nuotr.

Fig. 1. Burial 37.

Kape 37 (1 pav.) palaidotas mirusysis buvo orientuotas galva į Š (340°), paguldytas ant nugaros, dešinė ranka sulenkta stačiu kapu, padėta ant juosmens, kairė ranka sulenkta buku kampu, plaštaka padėta ant dubens. Griaučių ilgis – 151 cm. Ištęsto ovalo formos kapo duobės, nežymiai siaurėjančios kojūgalio link, kontūrai nežymiai išryškėjo tik griaučių lygyje. Duobės ilgis – 180 cm, plotis ties mirusiojo pečiais – 46 cm. Kapo duobės dugnas pasiektas 66 cm gylyje. Karsto pėdsakų nepastebėta. Įkapių nerasta. Antropologinių tyrimų duomenimis, kape palaidotas vyras, vyresnis nei 40 m.

Kape 38 palaidotas mirusysis orientuotas galva į ŠV (320°), paguldytas ant nugaros, rankos ištiestos, plaštakos padėtos ant šlaunikaulių. Griaučių ilgis – 169 cm. Kapo duobės kontūrai fragmentiškai išryškėjo tik kojūgalyje ir dešinėje mirusiojo pusėje. Į dešinę nuo mirusiojo taip pat fiksuotas grunto patamsėjimas, atsiradęs dėl perpuvusios organikos priemaišų. Tikriausiai tai visiškai sunykusio skobtinio (?) karsto liekanos. Kapo duobės dugnas pasiektas 56 cm gylyje. Įkapių nerasta. Antropologinių tyrimų duomenimis, kape palaidotas 30–40 m. amžiaus vyras.

Sprendžiant pagal bendrą senkapio kontekstą, rasti kapai datuojami XIV–XV a.

Kapuose 37 ir 38 rasti griaučiai smarkiai apnykę, kaulai labai minkšti, trapūs. Jie veikiausiai taip smarkiai sunyko todėl, kad šioje vietoje daugelį metų, anot ūkininko Romano Buinovskio, buvo dirbamas laukas, intensyviai tręšiamas organinėmis ir mineralinėmis trąšomis, kurios sunkėsi į gruntą ir paskatino kaulų irimą. Osteologinė medžiaga perduota VU MF**,** kurios vyresnioji specialistė J. Kozakaitė atliko palaikų antropologinę ir paleopatologinę analizę.

Perkasose 5–7 (visų plotas 10 m^2) kapų, pavienių žmonių kaulų ar archeologiškai vertingų radinių neaptikta. Visame suartame lauke, priklausančiame ūkininkei J. Buinovskajai (į senkapio ribas patenka šio lauko R dalis), atlikti ir archeologiniai žvalgymai. Žemės paviršius apžiūrėtas vizualiai, visa teritorija (apie 3200 m^2 plotas) patikrinta metalo ieškikliu. Rasta tik pavienių smulkių XX a. II pusės šiukšlių. Jokių archeologinių radinių neaptikta.

Tyrimai leido patikslinti senkapio V ribą senkapio dalyje, kuri yra privačioje J. Buinovskajos žemės valdoje. Senkapio teritorijoje, esančioje privačios valdos R dalyje, taip pat valstybinėje žemėje į P nuo lauko keliuko, vedančio per senkapio teritoriją į Merkio upės slėnyje esančią Paūdronių kaimo dalį, būtini tolesni žvalgomieji tyrimai, siekiant patikslinti senkapio Š ir P ribas.

Paūdronys cemetery

Paūdronys old cemetery was discovered in 2012. Based on the data from the excavation conducted the same year, the cemetery was included in the KVR, but the cemetery's actual boundaries were known only approximately. From a heritage preservation perspective, the investigation of the cemetery in order to determine the cemetery's precise boundaries is important. In 2013, a further excavation (a total of 41.54 m^2) was conducted on the cemetery's grounds. Two inhumations (37, 38) were found in trench 4 (11.54 m^2). The individual in burial 37 (Fig. 1) was interred with the head to the N (340°), supine, the right arm bent at a right angle with the hand on the waist, and left arm bent at an obtuse angle with the hand on the pelvis. No traces of a coffin or grave goods were found. According to the anthropological analysis, a male over 40 was interred in the grave. The individual in burial 38 was interred with the head to the NW (320°), supine, the arms extended, and the hands on the femurs. Darkening of the soil due to the addition of rotten organic material was also recorded to the right of the individual. This was probably the remains of a completely vanished hollowed log (?) coffin. No grave goods were found. According to the anthropological tests, a 30–40 year-old male was interred in the grave. Judging from the cemetery's general context, the discovered burials should be dated to the 14th–15th centuries. No burials, human bones, or archaeologically valuable finds were discovered in trenches 5 (10.0 m^2), 6 (10.0 m^2), or 7 (10.0 m^2).